

ДАСАЦ У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ, 4. НОВЕМБРА 1901.

РОД. XXVI.

ПОЗОРИШТЕ

ВРОЈ 16

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава за време бављења позоришне дружине у Н. Саду сваког дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страну 1. кр. 20 п. месечно. —

ПРИЧЕ ИЗ ПОЗОРИШНОГ СВЕТА.

Под натисом „Убиство на позорници“ саопштио је Макс Грубе у новембарској свесци Велхагнова и Клазингова Месечника красну козерију, у којој из богатога врела свога искуства износи симесију причица из позоришног света. Пре свега говори о пуштању. Нису ретки случајеви, у којима је на позорници било грудних повреда, кад су пушке или пиштоли били сувишне јако напуњени. Већина позоришта употребљава још једнако старе пушке, што се преда пуне, па одиста пушањ патроне у историским комадима звони сувишне јасно и незнатно те подсећа пре на модерно веџбалиште или стрелиште. Но чеп од артије над барутом може онег на кратко растојање начинити штете. С друге стране код модерних пушака није искључена опасност, да ће се каквим год несретним случајем отворити оптра патрона. Самом се Грубу једаред десило, кад је са дражђанској позоришта гостовао у омањој вароши у провинцији, да се у мало није сам убио. Реквизитар је био заборавио да спреми пиштол, што је био потребан у последњем чину, па како је тога вечера већ нешто био сметнуо с ума, то је у свом страху одјурио у собу некога официра, који је био у стану у хотелу, где је било и позориште, па је онде брже боље скинуо револвер, што је висио над постељом. Револвер је био напуњен, но Грубе је, као свака дотле, неопазно дигао леву руку те пукao између руке и тела, јер би иначе и на празно набијен пиштол на оделу начинио гадну масницу. Тако је та несрећа добро ирошила, а Грубе је тек од узбуђене своје околице дознао, у каквој је био опасности. Главна брига,

кад се употребљавају пушке, остаје свакда питање: „Да не ће балити?“ Славни мајнингенски дворски глумац Вајленбек радо је приповедао причу из старог бечког Burgtheater-а. У Рунахову комаду, што се зове „Исидор и Олга“ најујда клетвеник Осип два брата једног на другог тако, да се најпосле упuste у двобој, у којем обадвојица падну. „Обојица су мртви!“ кличе онда Осип, тријумфујући над леничнама. Оба брата, глумци: Анниц и Леве, стојају, дакле, један према другом, команда паде те обојица опалише. Левов пиштол одиста и пукне. Леве је видео како је засјала ватра, чуо је пушањ па је наравно мислио да је и Анниц пукао, те ти се он лепо тобоже мртав стропонита на земљу. Но у противника је пиштол слагао, он брзо затегне петла на ново — у то опази, како му се брат пред њим ваља већ у крви... Сав збуњен, али у пеноколебиву уверењу, да и он мора умрети, ако хоће да се комад сврши, употреби свој пиштол — као нож те се њим прободе, наравно уз велико церкање публике, које се поновило, кад је Осип на то рекао: „Обојица су мртви...“ — Кад је на некој омањој позорници преварила једаред пушка, суне јунаку у памет срећна импровизација, те загрми на противника: „Ха, несретниче! Умри као прва жртва барута без дима и звука! — И „го маћ“ је починио чуда на позорници. Пре много година десила се у берлинском Schauspielhaus-у велика несрећа. Невини кривац био је Беридал. Кад је у улози Хагена у Хебеловим „Нибелунгима“ у кулису вурло конје, које треба да прободе Сигфрида, некако случајно прође машиниста па му конје избије око.

За атентате на позорници најзгоднији је нож. Може га човек и заборавити а нико у публици не ће ни опазити, ако је глумац само довољно хитар. Нагло нека потегне за појас или у шпаг на грудима, за тили час нека стиснутом песницом удари противника у груди, овај падне о тле, а сав свет мисли да је ту нож урадио своје. Сабља је већ незгоднија, једнако се гура међу ноге. Јованка од Арка у Кенигсбергу,

кад је у призору у кули свргнула са себе окове па хтела енглеском војнику да отме сабљу, изашла је на неочекиван отпор. Тај енглески делија био је наиме савестан пруски рекрут, који је у руци држао свој кирасирски палоч. Па како му је као војнику било заповеђено, да чува своју сабљу као светињу, није хтео да је да, него рече: „Нема ништа, не дам ја своје сабље!“

И И С Т И Х И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Гордана“, глума у четири чина, с певањем, написао др. Лаза Костић.)

„Ускокова љуба“ звала се пре дванаест година ова глума, кад ју је песник поднео био Матици Српској ради награде. Оцењивачи јој онда нису могли да досуде награде, ма да су се обојица слагали у том, да је у њој „особито лепа, прекрасна дикција“, да јој је „занимљив предмет“ и да кроз целу иде „снажна драмска жица“. О шта су запели обојица, може се читати у 160 Летопису Матице Српске на страницама 153—156, 169, 170, 175 и 176. „Ускокова љуба“ се на то покретила у „Гордану“, слушало се после много за њу, изашла је и штампана, али су је штампану добили само песникови пријатељи. У књишкој је трговини није било.

Дружина нашег народног позоришта приказује Костићеву „Гордану“ тек од дане. У Сомбору су је давали у нашим крајевима први пут. Утрошило се на њу и лепа одела од стране управе и искрене муке од стране приказивача те се са позорнице презентује тако, да крај згодне слике и звонке, слатке, скоро јединствено изразите српске речи гледалац хоће и да заборави на круте захтеве, што од Аристотелове вековечите појетике амо за драмску радњу установише теоретичари. Но кад после по природину закону слика избели а реч се изгуби у даљини, испре се потиснута теорија те реквирује радњу, шаљући слике у галерије и палате, описе у енику, а осећајне изјаве у лирику.

Матичини су оцењивачи пре дванаест го-

дина били добро у недоумици, шта да раде с „Ускоковом љубом“. Ваљало је: или огласити рат теорији или се оглушити песникова еminentног дара, који се силно пробијао кроз чврсте бедеме традиционалнога непробоја. Решили се за ово друго, ма да је један од њих чак „стренио“, да ће „можда и нехотице учинити неправду“. Тај исти ево и овде мора, но што је „Гордану“ видео са позорнице, отворено рећи, да ни издалека није онако задовољен, као што је некад дететом усхићен и занесен био о премијери „Максима Црнојевића“ и зрелим већ човеком о првом приказу „Пере Сегединца“.

Тинка Лукићка у натписној улози, Васиљевић као хајдук Вукосав, Динић као бембер Михат и Добриновић као Алил-бег као да и унутрашње бејаху у стајаћем руху. Као да их засебито пројимаше пијетет према свему, што је српско, те као да ваљаше богатом премијом обезбедити своје мило и драго против прекора и замерке. Колико да учини ђаволу Добриновићеву Алилу по вољи, да му „срце мало поштета“, толико и да онравда у позоришној објави оно „с певањем“, отиевала је Даница Матејићка као необјављена Зулејма Галово „Додирни руком жице —“ јасно и умиљато уз искрен аплауз публике но и уз грозну пратњу оркестра.

Г.

ПОЗОРИШТЕ.

(Шта вреди Alexandre Dumas père?) Написао се недавно у Паризу писмо, које је својом руком написао старији Дима, а које је веома карактеристично за његов тако најивно поносити

дух. У писму се том отворено хвали, како је својим драмским делима издржао силесију честита света, уметника, званичника и т. д., који би без њега (он то, до душе, не каже, али мисли) можда погрли били од глади. Најчудноватије је, да донекле има и право. Но начин, како он то каже, и рачуни, које он склапа о том, веома су занимљиви. Ево како он пише: „Позориште је голема индустријална полууга. Само да вам кажем, коликим сам ја музичарима, глумцима, машинистама, декоратерима, статистама, вратарима и т. д. набавио хлеб наступни, колико сам људи, који су скоро сви имали породицу, издржао својим драмама, комедијама и трагедијама, што су даване у Француској. Чујте само ово: Од мене је приказано до неких шездесет комада; да смањимо тих шездесет комада на педесет, па да узмемо, да је један од њих доживео само 200 приказа (једина „Нелска Кула“ доживела је 900); али да узмемо, велим, да ни један није више доживео од 200 приказа. Педесет пута две стотине чини 10.000 дана. 10.000 дана дају 27 година и 145 дана. Од једног великог позоришта живи од прилике 250 људи. Ја сам дакле за 27 година и 145 дана са својих педесет драма и са својих 10.000 приказа дневно дао хлеба њима 250, и не рачунајући њихове породице. Но дакле: 250 особа на дан за 27 година и 145 дана одговарају 6850 особа на годину или 2.500.000 особа за један дан — и то само у Паризу, добро запамтите, и не спомињем наших пет стотина позоришта у провинцији. Узмимо сад, да су тих 10.000 приказа донели сваки само 1500 франака, то је онда промет од 15,000.000 франака, а то је свакако лепа свота за песника! Од тога је једанаестина 1,363.636 франака и 36 сантима на основу нашег закона о болницама отишло на сиротињу. Ја сам дакле са својих 10.000 приказа само у Паризу болницама заслужио 1,363.636 франака и 36 сантима. Узмите четвороструку или петоструку своту за провинцију, па ћете видети, да уметност, која рани 250 особа за 27 година и 145 дана, која производи укупан промет од петнаест милијона франака, која сиротињи даје 1,363.636 франака — и то све у једној јединој престоници — зацело није ствар, коју би као ништавну и фриволну ваљало уклонити...“

ЧИТУЉА.

(† **Милан Стојићевић.**) Вишегодишњи члан Кр. Српског Народног Позоришта у Београду, Милан Стојићевић преминуо је 15. октобра о. г. у два сата после подне после дуге и тешке болести. Покојни Стојићевић родио се 5. септембра 1876. у Владимирцима од породице знаменитог Милоша, војводе од Поцерја, коме је он био праунук. Ступио је на позорницу 3. априла 1894. у путничкој дружини Милоша Хаџи-Динића у Шапцу. Био је кратко време и члан наше позоришне дружине, а за тим члан нишке позоришне дружине „Синђелић“. Ангажован за члана Народног Позоришта у Београду истакао се као Арман у „Чича Мартину Амалину“, као Максим у „Биди“, Роко у „Маскоти“. Био је и резервни официр. Симпатичан и добар стекао је пријатеља не само међу својим друговима, већ и међу онима, који су га радо на позорници гледали. Сарањен је 16. октобра о. г. у три сата после подне у новом гробљу. На погребу му били су другови му позоришни, многи пријатељи и управа позоришна. Чланови народнога позоришта уписали су свога покојнога друга Милана Стојићевића за члана певачког друштва „Обилић“, у место да су положили венац на одар му.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа). У недељу 4. (17.) новембра, први пут: „Мали људи“. Шала у 4 чина, написао Карлавајс, превео П. Крстонић.

У уторак, 6. (19.) новембра: „Женски рат“. Шаљива игра у 3 чина, написали Скриб и Ледуве, превео Л. Телечки.

У четвртак, 8. (21.) новембра: „Врачара“. Чаробна шаљива оперета у 3 чина, написао П. Мило, с румунског превео Васа Живановић, музика од Д. Јенка.

У суботу 10. (23.) новембра, први пут: „Нарцис“. Трагедија у 5 чинова, написао Брахфогљ, превео Стеван Д. Поповић.

У недељу 11 (24.) новембра, први пут: „Сватови“. Шаљива игра из народног живота у 3 чина с певањем, од Драг. Ј. Илића, музика од А. Освалда.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

6. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

У Новом Саду, у недељу, 4. (17.) новембра 1901.

ПРВИ ПУТ:

МАЛИ ЉУДИ.

Шала у 4 чина, написао Е. Карлвајс, превео И. Крстоношић. — Редитељ: Динић.

ОСОВЕ:

Фердинанд Рорбек, фабриканат Лукић.
Тереза, његова кћи — — М. Радошевићева.
Фриц Рорбек, његов синовац Матејић.
Густав Холман — — — Васиљевић.
Енглерт Штромајер, шустер Добриновић.
Јозефина, његова жена — М. Тодосићка.
Ана, њихова кћи — — — Д. Матејићка.
Шацингер, лимар — — — Николић.
Вишкоцил, шајдер — — — Ботић.
Хамерл, тапетар — — — Стојановић.
Алфред Химблер — — — Слуга.

Хуберт, поседник кућа — Душановић.
Ваџа — — — — — Динић.
Бимзер — — — — — Стефановић.
Госпођа Штаги — — — Д. Васиљевићка.
Гостионичар „код плавог
месеца“ — — — — Виловац.
Кинда, слуга покућар у
Рорбека — — — — Шикопарија.
Бети, куварица у Рорбека Л. Вујчићева.
Нолд, шегрт код Штромајера Илкић.
Бирачи, Гости.

Догађа се у Бечу. Време: садашњост.

У уторак, 6. (19.) новембра; „Женски рат“. Шаљива игра у 3 чина, написали Скриб и
Легуве, превео Л. Телечки.

Ко од наших почитованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати,
нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића најдуже до 11 са. пре подне.

Јавља се поштованој публици, да ће позоришна дружина данас појати о служби
Божјој у алмашкој цркви.

Улазнице могу се добити у књижарници браће М. Поповића од 8—12 сата пре подне, а од
 $6\frac{1}{2}$ после подне и у вече на каси позоришној.

Болују: С. Бакаловићка, Ј. Тодосић. — Поболева: Марковић.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак око 10 са.хата.